

Zó werken wij

Kwaliteitsgebied Inspectie	Schoolklimaat (SK), Veiligheid (SK1)
Onderwerp	Grensoverschrijdend gedrag
Eigenaarschap	Schoolleiding, intern begeleider en leraren
Verantwoordelijk	Directeur en intern begeleider
Doel	De school zorgt voor de sociale, fysieke en psychische veiligheid van de leerlingen in en om de school gedurende de schooldag.
Vastgesteld	Datum: Door ☐ directie ☐ IB'er ☐ team ☐ MR
Doorgestuurd aan	☐ bestuur ☐ inspectie ☐ overige nl.

Wat zijn onze huisregels?

- We helpen elkaar
- We zijn te vertrouwen
- We luisteren naar elkaar
- Niemand speelt de baas
- Niemand doet zielig
- Niemand lacht uit

Deze regels vormen de basis, die in elke klas nader inhoud kan krijgen. De regels komen uit de methodiek die wij gebruiken als onderlegger voor onze pedagogische huisstijl, nl. De Regenboog.

Voor meer informatie: zie het document *Zó werken wij – Onze pedagogische huisstijl*.

Grensoverschrijdend gedrag: welk gedrag kunnen wij niet accepteren?

Voor kinderen geldt het volgende:

1. Gedrag waarbij sprake is van het in gevaar brengen van zichzelf of anderen, of het aanbrengen van beschadigingen:
  - slaan, bijten, schoppen van medeleerlingen
  - slaan, bijten, schoppen van medewerkers
  - het kapot maken van eigendommen van een ander (leerling, leerkracht, school),
  - onbeheersbare driftbuien,
  - schelden,
  - schuttingtaal,
  - ernstig en aanhoudend verstoren van de les,
  - seksueel intimiderend / ongewenst gedrag,
  - weglopen van school.
2. Structureel negeren van aanwijzingen van de leerkracht of een andere volwassene. De leerling is niet direct aanspreekbaar, is niet corrigeerbaar tijdens een situatie (zie 1).

3. Tijdens de nabespreking lijkt er weinig tot geen inzicht in het eigen aandeel van de leerling in een situatie (zie 1).
4. Er is weinig tot geen bereidheid om te komen tot afspraken ter verandering.

Voor volwassenen...

... geldt in principe hetzelfde.

Verder verwachten wij van ouders dat zij de school ondersteunen als hun kind grensoverschrijdend gedrag vertoont en dat zij zich, samen met de school, inspanssen om te werken aan verbetering. Doen ouders dat niet, dan beschouwen wij dit als belemmerend gedrag en gaan we hierover in gesprek.

N.B. We hebben een aparte kaart *Grensoverschrijdend gedrag door ouders* (SK1 Veiligheidsbeleid)

De school is een plek om te leren...

... en dat geldt ook voor het leren van gedrag!

Wij zijn er van doordrongen

- dat grensoverschrijdend gedrag meestal een uiting is van onderliggende emoties én
- dat er meestal sprake is van onmacht of onvermogen.

Toch leggen wij de grens scherp in de formuleringen zoals die hierboven staan, omdat grensoverschrijdend gedrag ook iets teweeg brengt bij de ander, nl. gevoelens van angst, onzekerheid, ... Op school moet iedereen zich prettig kunnen voelen.

Als kinderen, om wat voor reden ook, grensoverschrijdend gedrag vertonen, dan is het de taak van de school om, samen met de ouders (en soms ook andere partners) te werken aan een ombuiging van dat gedrag. Kinderen die zich grensoverschrijdend gedragen, hebben vooral hulp nodig. Zij hebben zelf vaak een sterke behoefte aan geborgenheid, liefde, erkenning, zich gezien/gehoord voelen. Binnen de grenzen van wat haalbaar is op een 'gewone' basisschool, willen wij de processen ondersteunen die helpend zijn voor het kind. *Daarbij gaat het altijd om een pedagogische setting – en uitdrukkelijk NIET om een therapeutische!*

Om een en ander zo helder mogelijk te formuleren, hebben wij een stappenplan ontwikkeld dat als spoorboekje dient in het geval dat kinderen ongewenst en met name grensoverschrijdend gedrag laten zien.

Pedagogische benadering

Binnen een groep kinderen zullen er altijd verschillen zijn in persoonlijkheid, temperament en ontwikkeling. Deze verschillen vragen om een pedagogische benadering. Situaties waarbij kinderen ongewenst gedrag vertonen, worden dan ook primair vanuit een pedagogisch standpunt beschouwd als een leersituatie voor de kinderen. Wij verwachten dat het kind zich leerbaar opstelt en ondersteunen het kind daarbij, samen met de ouders. *Zoals het hoort in leersituaties, erkent de leerling daarin de autoriteit van de leraar en de ouder.*

Wanneer gedragsaspecten die voortkomen uit verschillen tussen kinderen zich onttrekken aan het gezag van de leraar, wordt de grens gepasseerd tussen een pedagogische situatie en een situatie die om maatregelen vraagt.

Is er sprake van grensoverschrijdend gedrag, dan treedt het volgende stappenplan in actie.

Plan van aanpak (protocol) grensoverschrijdend gedrag

Het stappenplan hieronder dient als leidraad voor de aanpak van grensoverschrijdend gedrag. Het treedt in werking als we vaststellen dat er sprake is van grensoverschrijdend gedrag zoals hierboven beschreven. Het is dus curatief van aard. Het preventieve deel van ons beleid beschrijven we in het document *Zó werken wij – Onze pedagogische huisstijl*.

N.B. Overall waar in dit document de term ouders wordt gebruikt, bedoelen wij die volwassenen die het wettelijk gezag of pleegzorg hebben.

Elke situatie is anders en vraagt om iets specifiek, vaak slechts in de nuance. En toch is het handig om een soort spoorboekje te hebben, een checklist, een kapstok. Dit stappenplan wil daarin voorzien zonder daarmee te willen suggereren dat het leven zó is dat het zich volgens deze uitgewerkte stappen voltrekt.

Dit stappenplan wordt in werking gesteld op het moment dat er meerdere signalen zijn van grensoverschrijdend gedrag (zie opsomming op blz. 1). Om dit vast te stellen hanteren we het volgende 'trap':

- **Eenmaal** is een incident: als het bij een incident blijft, is er wat ons betreft sprake van een leersituatie; wel worden de ouders geïnformeerd.
- **Tweemaal** is een signaal: er is nog steeds sprake van een leersituatie, maar alertheid is geboden; er vindt een gesprek plaats tussen leraar, ouder en kind (fase 0 van het stappenplan).
- **Driemaal** is een patroon: blijktbaar is het voor het kind lastig om d.m.v. de normale standaard benadering te leren hoe het zich hoort te gedragen, daarom wordt dit stappenplan in werking gesteld.

Disclaimer. Daarbij willen we toch nog aangeven dat bepaald gedrag zó heftig kan zijn dat we ons genoodzaakt voelen dit stappenplan meteen in te zetten. Denk dan bijvoorbeeld aan

- het schoppen van een medewerker,
- het weglopen van school,
- ongewenst seksueel gedrag.

Communicatie en privacy (AVG)

Bij incidenten die een grote impact hebben op meerdere kinderen van de klas of een hele klas, heeft de school (in de persoon van de directeur, of als die niet aanwezig is, de intern begeleider) de plicht om de ouders van de betreffende leerlingen te informeren over wat er is gebeurd, met als doel dat ouders hun kind kunnen ondersteunen als het kind daaraan behoefte heeft (vertellen, emoties delen, ...). Het belang van de groep prevaleert dan boven dat van de dader, de voornaam van het kind dat het grensoverschrijdend gedrag heeft vertoond, wordt genoemd.

In fase 2 doen we een beroep op de draagkracht van de kinderen én de ouders van de groep. Ook hier prevaleert het belang van de groep boven dat van de dader. Het doel is altijd positief: ondersteunend zijn naar pedagogische processen (draagvlak, risico's aanvaarden, ...). Zonder de steun van met name de ouders kan het succes van een intensieve pedagogische aanpak onder druk komen te staan.

GGGGG

We analyseren wat er is gebeurd m.b.v. de zgn. GGGGG-systematiek: Gebeurtenis, Gedachte, Gevoel, Gedrag, Gevolg.

Gebeurtenis: er gebeurt iets

- een gebeurtenis is iets dat gebeurt (meer niet)
- de gebeurtenis kan wel of niet belangrijk zijn
- het kan een leuke of minder leuke gebeurtenis zijn
- een gebeurtenis kan nog komen of is al geweest
- je kunt je afvragen: waar was ik, met wie was ik, wanneer en wat gebeurde er

Gedachten: je denkt iets

Een gedachte is iets hoe jij ergens over denkt. Gedachten komen automatisch in je op. Je kunt jezelf afvragen: wat dacht ik op dat moment, wat ging er door mijn hoofd, wat vind ik van deze situatie.

Over een gebeurtenis heb je een gedachte.

Gevoel: je voelt iets

- een gevoel voel je met je lichaam
- de primaire gevoelens zijn: blij, boos, verdriet en angst
- niet iedereen voelt bij een gebeurtenis hetzelfde, iedereen is anders
- wat je je kunt afvragen is: wat voelde ik erbij, welke emoties kon ik onderscheiden

Bij elke gedachte hoort een gevoel.

Gedrag: je doet iets

- gedrag is wat je doet, wat je laat zien
- gedrag is zeer persoonlijk en bij iedereen anders
- gedrag komt voort uit hoe jij je voelt
- vragen bij het niveau gedrag: hoe reageerde ik, wat deed ik, wat zagen anderen mij doen

Een gevoel laat je zien in je gedrag

Gevolg: er gebeurt iets

- gevolg is een reactie op je gedrag
- de omgeving reageert op het gedrag wat jij laat zien
- er kunnen leuke en minder leuke gevolgen zijn van jouw gedrag
- vraag die je jezelf kunt stellen: wat zijn de gevolgen van mijn actie, van mijn gedrag

Gedrag heeft altijd een gevolg.

Door op deze manier een incident te benaderen, proberen we inzicht te krijgen en te geven over wat er is gebeurd. Als je begrijpt wat er is gebeurd, kun je ook onderzoeken wat je anders had kunnen doen.

Stap	Fase / Zorgniveau	Situatie	Aanpak, wie doet wat	Eigenaar / Betrokken	Vervolg
0	Voorfase Zorgniveau 1	Er is sprake van grensoverschrijdend gedrag op basis van <i>eenmaal (incident)</i> , <i>tweemaal (signaal)</i> .	<p>De leerkracht bespreekt het incident met de betreffende leerlingen en benadert hen op pedagogische wijze. Daarbij kan, indien de situatie dat vraagt, een pedagogische maatregel horen, bijvoorbeeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - een pauze overslaan - een reflectieverslag schrijven - tijdelijk een aparte tafel in de klas (jongere kinderen) of in de naastgelegen groep (oudere kinderen) zetten, om tot rust te komen - ... <p>Indien nodig, zal de leraar het incident ook met de klas bespreken. Daarbij ligt de focus op het leren: "Wat gaan we de volgende keer anders doen?"</p> <p>De leerkracht neemt contact op met de ouders van de dader. In het gesprek wordt de voorgevallen situatie besproken en het gedrag van de leerling volgens het zgn. GGGGG-schema. De leerkracht signaleert, deelt zijn zorgen, stelt geen diagnose.</p> <p>De leerkracht stuurt na het gesprek de ouder van de dader een mail met een kort verslag van het gesprek. De ouder mailt terug (met verklaring van akkoord en eventueel met extra toelichting). D.m.v. knippen/plakken wordt deze e-mail in ParnasSys opgenomen als incidentregistratie (in het dossier van de dader).</p> <p>De leerkracht neemt contact op met de ouders van het slachtoffer. In het gesprek wordt toegelicht wat er is gebeurd en wat er gedaan is om dit in de toekomst te vermijden.</p>	<p>Leerkracht</p> <p>Dader & ouders van de dader</p> <p>Slachtoffer & ouders van het slachtoffer</p> <p><u>Eventueel:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Intern begeleider 	<p>Als zich geen volgende (derde) incident voordoet, treedt het stappenplan niet in werking.</p> <p>Als zich een derde incident voordoet, gaan we naar stap 1.</p>
0	Voorfase Zorgniveau 1	Er is sprake van een zeer ernstig incident.			Als de feiten zeer ernstig zijn, gaan we metéén naar stap 1.

Stap	Fase / Zorgniveau	Situatie	Aanpak, wie doet wat	Eigenaar / Betrokken	Vervolg
1	Het stappenplan wordt in werking gesteld Zorgniveau 2	Er is sprake van grensoverschrijdend gedrag op basis van <i>eenmaal (incident), tweemaal (signaal), driemaal (patroon)</i> . Of: Er is sprake van een zeer ernstig incident .	<p>De leerkracht stelt een time-out in (plaats en duur worden afgesproken). De leerling dient bij een time-out naar een afgesproken plaats te gaan, zodat de leerling rustig kan worden en de rust in de groep kan terugkeren. Mogelijke time-outplekken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - in een andere klas - 'boven': bij de intern begeleider, de directeur, de remedial teacher, ... <p>De leerkracht nodigt de ouders van de dader uit voor een gesprek. Er wordt naar de vorige incidenten verwezen. Er wordt gemeld dat het <i>Protocol grensoverschrijdend gedrag</i> in werking treedt. De leerkracht meldt dat er een OT (ondersteuningsteam) zal worden georganiseerd waarin er samen zal gezocht worden naar een aanpak waarbij afstemming tussen thuis en school wordt nagestreefd.</p> <p>De leerkracht neemt contact op met de ouders van het slachtoffer, licht de gebeurtenissen toe en meldt dat de school het <i>Protocol grensoverschrijdend gedrag</i> in werking is gesteld.</p> <p>De leerkracht betreft de IB'er bij het proces. De IB'er kan meteen bij de gesprekken met de ouders aanschuiven als dat gewenst is.</p> <p>De IB'er organiseert een OT waaraan desgewenst ook externen bijv. hulpverleners kunnen aanschuiven. Er wordt een TopDossier aangemaakt. Afspraken over wat ouders, leerling en school gaan doen om de situatie te veranderen en te komen tot acceptabel gedrag worden vastgelegd in een <i>handelingsplan</i> en in een <i>gedragscontract</i>. Beide documenten worden ondertekend door ouders, leerkracht (en vanaf de 4de klas ook door de leerling) en opgenomen in ParnasSys én in het TopDossier.</p>	<p>Leerkracht</p> <p>Intern begeleider</p> <p>Dader</p> <p>Ouders van de dader</p> <p>Slachtoffer</p> <p>Ouders van het slachtoffer</p> <p>Directeur (wordt in deze fase geïnformeerd)</p>	<p>De maatregelen hebben het gewenste effect en de resultaten lijken duurzaam te zijn. We kunnen afschalen naar fase 0 / zorgniveau 1.</p> <p>Bij een terugval na langere tijd wordt wel meteen weer fase 1 van dit stappenplan actief.</p> <p>De maatregelen hebben niet het gewenste effect en is sprake van hardnekkigheid. We schalen op naar fase 2 / zorgniveau 2.</p>

Stap	Fase / Zorgniveau	Situatie	Aanpak, wie doet wat	Eigenaar / Betrokken	Vervolg
2	<p>De maatregelen in fase 1 hebben geen of onvoldoende effect</p> <p>Zorgniveau 3</p>	<p>Het grensoverschrijdend gedrag blijft zich voordoen: het gedragscontract wordt niet nageleefd, en hierdoor is ook de uitvoering van het handelingsplan in het gedrang!</p> <p>Dit heeft een negatief effect op de sfeer in de klas.</p>	<p>Het wordt nu ingewikkeld. Het moet een pedagogisch haalbaar proces blijven, de school is geen therapeutische setting. Het effect op medeleerlingen neemt waarschijnlijk toe, er wordt een groot appel gedaan op de draagkracht van de klas.</p> <p>Door herhaling van pedagogische maatregelen als time-outs lopen we het risico dat de dader vanuit het zich afgewezen voelen steeds heftiger gaat reageren – en ligt escalatie op de loer.</p> <p>Het samenwerkingsband wordt ingeschakeld (actie: IB'er) en het bestuur wordt geïnformeerd (actie: directeur).</p> <p>De IB'er organiseert een MDO waaraan behalve de onderwijsconsulent van het SWV en de jeugdgezinscoach van het CJG ook externen bijv. hulpverleners kunnen aanschuiven. Het besprokene wordt vastgelegd in het verslag van het MDO (TopDossier).</p> <p>Afspraken over wat ouders, leerling en school gaan doen om de situatie te veranderen en te komen tot acceptabel gedrag worden opnieuw vastgelegd in een handelingsplan en in een gedragscontract. Beide documenten worden ondertekend door ouders, leerkracht (en vanaf de 4de klas ook door de leerling) en opgenomen in ParnasSys én in het TopDossier.</p> <p>Er wordt waarschijnlijk ook externe zorg ingezet en/of onderzoek gedaan.</p> <p>De directeur organiseert i.s.m. de IB'er en de leerkrachten een ouderavond. De ouders worden geïnformeerd, kunnen meedenken. Het is de bedoeling dat de klassengemeenschap het (intensieve) pedagogische proces begrijpt en ondersteunt.</p>	<p>Leerkracht</p> <p>Intern begeleider</p> <p>Directeur</p> <p>Bestuur</p> <p>Samenwerkingsverband</p> <p>Dader</p> <p>Ouders van de dader</p> <p>Slachtoffer</p> <p>Ouders van het slachtoffer</p> <p>Alle ouders van de leerlingen van de betrokken klas</p> <p>Leerplichtambtenaar</p> <p>Inspectie</p>	

Stap	Fase / Zorgniveau	Situatie	Aanpak, wie doet wat	Eigenaar / Betrokken	Vervolg
			<p>Als de situatie daarom vraagt, kan de directeur, na afstemming met de bestuurder, overgaan tot een schorsing. In dat geval vindt z.s.m. (bij voorkeur tijdens de schorsingsperiode) een MDO plaats waaraan ten minste deelnemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vertegenwoordigers van de school (leerkracht, IB'er, directeur); - de ouders - de onderwijsconsulent van het SWV - de jeugd- en gezinscoach van het CJG 		
3	<p>De situatie is te ingewikkeld voor onze school.</p> <p>Zorgniveau 4</p>	<p>Het grensoverschrijdend gedrag blijft zich voordoen, er treedt geen of onvoldoende verbetering op.</p> <p>Dit heeft een onacceptabel negatief effect op de sfeer in de klas. Een groot deel van de kinderen uit de klas dreigt zich niet meer geborgen te voelen.</p> <p>Voor de dader is dit eveneens een onveilige situatie.</p>	<p>De IB'er organiseert een MDO met als doel te onderzoeken op welke plek buiten onze school aan de zorg- en onderwijsbehoeften van deze leerlingen wél worden voldaan.</p> <p>Als de situatie daarom vraagt, kan de directeur, na afstemming met de bestuurder, overgaan tot de procedure schorsing en verwijdering. In dat geval vindt z.s.m. (bij voorkeur tijdens de schorsingsperiode) een MDO plaats waaraan ten minste deelnemen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vertegenwoordigers van de school (leerkracht, IB'er, directeur); - de ouders - de onderwijsconsulent van het swv - de jeugd- en gezinscoach van het cijg 	<p>Intern begeleider</p> <p>Directeur</p> <p>Samenwerkingsverband</p> <p>Ouders van de dader</p> <p>Bestuur</p> <p>Dader</p> <p>Leerplichtambtenaar</p> <p>Inspectie</p>	